

Лекція 17. Ефективний вчитель: який він?

Ми розглянули два типи установок: розвивальна установка та фіксована установка. Тепер розглянемо це на прикладі вчителя. Керол Двек досліджувала досвід ефективних вчителів та намагалась з'ясувати, у що вони вірять та як вони діють. На підставі її праці нами розроблена невелика інфографіка. Якщо ми виділяємо ефективних та неефективних вчителів, то відповідно вони різняться своїми базовими переконаннями.

У що вірять ефективні вчителі? Вони вірять в те, що: 1) життя – це невинний навчальний процес, а самі вони – вічні учні; 2) учнівські таланти можна розвинути, попри будь-які перепони; 3) найголовнішим засобом розвитку талантів є наполеглива праця. Натомість неефективні вчителі вірять в те, що: 1) вони вже відбулися як особистості, а тому навчання для них завершилось; 2) талант або є, або немає (таланти незмінні, розвинути їх неможливо); 3) віра у вродженість талантів (талант можна розвинути лише в того, в кого він є від народження). Відтак дії цих двох типів вчителів принципово різні.

Якщо говорити про ефективних вчителів, які вірять в те, що життя — невинний навчальний процес і важливо працювати над собою, то вони навчають. Неефективні вчителі судять. Із власного досвіду можу сказати, що оцінювання всього та всіх – це доволі поширена деформація професійної свідомості вчителів. Навіть у неформальній обстановці та під час обговорення далеких від освіти тем із своїми однокурсниками-вчителями, я помічаю, що вони постійно все оцінюють, включно зі мною. Така професійна деформація є свідченням фіксованого способу мислення, фіксованої установки й суттєво ускладнює процес спілкування. Якщо вас постійно судять і оцінюють, ви будете намагатись уникати спілкування із такими людьми.

Друга позиція. Ефективні вчителі вимагають високих стандартів та забезпечують якісне викладання. Натомість неефективні вчителі вимагають високих стандартів, але не показують шлях до успіху. Отже, перші вимагають і показують клас, а другі вимагають, проте самі цього екстракласу показати не можуть. Ефективні вчителі правдиво оцінюють учнів. У мене часто студенти запитують, чи можна якось трішки завищувати оцінки, аби підвищити мотивацію до навчання. Цього робити неможна, оцінювати слід адекватно. Але не менш важливо при цій правдивій оцінці показати шлях до успіху, й ефективні вчителі це роблять. А неефективні вчителі виносять вирок і не показують шлях до успіху. Їхні вирокі остаточні, не підлягають обговоренню.

Ефективні вчителі хвалять передовсім за зусилля, бо поцінують працю. Для них важливо, скільки зусиль доклав учень, аби виконати це завдання. Чинник докладених зусиль завжди враховується під час оцінювання. Натомість неефективні вчителі оцінюють передовсім результат, тому що цінують талант. Вони вважають, якщо є талант, то є і результат. Кількість праці ігноруються, талановитим дуже напружуватися не слід.

Ефективні вчителі обходяться без поділу учнів та навішування ярликів, натомість неефективні вчителі розділяють учнів та чіпляють ярлики. Розповім про один цікавий експеримент, коли вчитель разом з учнями домовились поділити клас на дві умовні групи: синьооких та карооких. Тимчасово вони вважали, що кароокі учні менш здібні, ніж синьоокі. Всі знали про ці штучні правила, про всю умовність поділу, але, тим не менш, дискримінаційна поведінка у класі стала реальністю. В решті решт, умовний експеримент призвів до того, що розвиток карооких став уповільнюватися, вони стали менш здібними. Отже, поділ та навішування ярликів має ефект самодостатнього пророцтва.

Ефективні вчителі порівнюють досягнення учнів з його минулими досягненнями: поцінують прогрес у навчанні. Тобто вони оцінюють рух учня відносно себе у часі та просторі. Неефективні вчителі порівнюють досягнення учня з іншими учнями, тим самим прищеплюють низьку самоцінність людини. Якщо людину оцінюють відносно інших, то це означає, що сама по собі вона не має жодної цінності.

Ми розглянули два сценарії, два способи побудови своєї реальності. Саме те, у що вчитель вірить, стає його реальністю. Ефективні вчителі вірять в те, що життя — невпинний навчальний процес, самі вони — учні, учнівські таланти можна розвинути, і це в їхніх силах, поцінують передовсім працю. Натомість неефективні вчителі вважають, що вони відбулися як особистості, що їм не потрібно більше навчатися; талант або є, або немає, тому що він уроджений. Таким чином, вибір за вами, який шлях і який сценарій взаємодії з учнями ви обираєте.